श्री पुष्पदंत रचित

शिवमहिम्नस्तोत्र

શ્રી શિવમહિમ્નસ્તોત્ર

સમશ્લોકી ભાષાંતર

- શ્રી યોગેશ્વર

NOTICE

સર્વ હક્ક લેખકને સ્વાધીન

All rights reserved by Author

The content of this e-book may be used as an information resource. Downloading or otherwise transmitting electronic copies of this book or portions thereof, and/or printing or duplicating hard copies of it or portions thereof is authorized for **individual non-profit use ONLY**. Any other use including the reproduction, modification, distribution, transmission, republication, display or performance of the content of this book for commercial purposes is strictly prohibited.

Failure to include this notice on any digital or printed copy of this book or portion thereof; unauthorized registration of a claim of copyright on this book; adding or omitting from the content of it without clearly indicating that such has been done; or profiting from transmission or duplication of it, is a clear violation of the permission given in this notice and is strictly prohibited. Violators will be prosecuted.

Permission for use beyond that specifically allowed by this notice may be requested in writing from Swargarohan, Danta Road, Ambaji (North Gujarat) INDIA.

* * * * *

e-book

Title : Shivmahimna Stotra
Language : Gujarati
Version : 2.0
Pages : 26
Created : March 6th 2008.

* * * * *

નિવેદન

શિવમહિમ્ન સ્તોત્ર ભગવાન શંકરના ભક્તોમાં સુપ્રસિદ્ધ છે. પુષ્પદંતે એની રચના પ્રબળ પ્રેમથી પ્રેરાઈને કરી છે. ભારતમાં ઊત્તર-દક્ષિણ, પૂર્વ-પશ્ચિમ સર્વત્ર એનો લાભ લેવાય છે. ભાવિક જનતા એમાંથી પ્રેરણા મેળવે છે. સ્તોત્રનો કાવ્યાનુવાદ મોટે ભાગે શિખરિણી છંદમાં છે. એની આ આવૃતિ જનસેવાર્થે પ્રસિદ્ધ કરતાં આનંદ થાય છે. જનતા જનાર્દન આ શિવભક્તિસાગરમાં હરહંમેશ સ્નાન કરીને કૃતકૃત્ય થશે એવી અપેક્ષા અસ્થાને નથી.

- યોગેશ્વરજી

* * * * *

પરમપૂજ્ય શ્રી યોગેશ્વરજીના આ શિવમહિમ્નસ્તોત્ર શિવભક્તોના કરકમળમાં અર્પણ કરતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ. સરળ ગીતાની જેમ આ સ્તોત્રને પણ જનતાએ ભક્તિભાવથી વધાવ્યું છે. શિવમહિમ્નસ્તોત્ર પ્રસિદ્ધ સ્વરકાર શ્રી આશીત દેસાઈના કંઠે પણ સ્વરબદ્ધ બન્યું છે તે તેની વિશેષતા છે.

- મા સર્વેશ્વરી

SHIVMAHIMNA STOTRA: AN INTRODUCTION

Lord Shiva is considered as one of the three main Deity [त्रिदेव: The three forms of God – Brahma (creator), Vishnu (sustainer) and Mahesh or Shiva (destroyer)] of Hindus. Aadi Shankaracharya has written quite a few stotras (songs of worship) on Lord Shiva. Many known and unknown scholars have also expressed their adoration for Lord Shiva with their own poetic verses. However among all stotras or stutis, the one written by Pushpadanta became very popular.

It would be interesting to know the circumstances which led Pushpadanta to compose this great song. Pushpadant was a Gandharva (गांधर्व - musician in the court of Indra). He had a particular liking for flowers. It so happened that he saw beautiful garden adorned with charming flowers. It was King Chitraratha's royal garden. King Chitraratha was a devotee of Lord Shiva. Every day, he used to offer flowers from his palatial garden as a symbol of his devotion to Lord Shiva.

Pushpadanta was fascinated by those stunning flowers, so he began to steal them. As a consequence, king Chitraratha was unable to pick flowers for offering to Lord Shiva. It was not an isolated incident. It became a routine affair. King Chitraratha made every effort to address the issue but remained unsuccessful. The reason was very simple; Pushpadanta had divine power to remain invisible.

At last, King spread Bilva leaves (बिलीपत्र), considered auspicious offering to Lord Shiva in his garden. Pushpadanta, unaware of this sudden change, stepped on Bilva leaves and incurred Lord Shiva's wrath. Shiva punished him for his misdeed and Pushpadanta lost his divine power of invisibility.

In order to seek absolution and please Lord Shiva, Pushpadant created a stotra (song of praise) in which he elaborated at length on Shiva's greatness. Shiva was pleased with this hymn, absolved him and returned his divine powers. The very stotra became known as the 'Shiva-mahimna Stotra'.

The recital of this stotra is very beneficial as proclaimed by one of its verses:

अहरहरनवद्यं धूर्जटेः स्तोत्रमेतत् ।
पठति परमभक्त्या शुद्धचित्तः पुमान्यः ॥
स भवति शिवलोके रुद्रतुल्यस्तथाऽत्र ।
प्रचुरतर धनायुः पुत्रवान्कीर्तिमांश्च ॥३४॥

"Anyone who recites this hymn with a pure heart and devotion will be blessed with fame (कीर्ति), wealth (धन), long life (आयु) and many children (सुत) in this mortal world, and will attain Kailas, Shiva's abode, after death."

दीक्षा दानं तपस्तीर्थं ज्ञानं यागादिकाः क्रियाः ।
महिम्नस्तवपाठस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥३६॥

"Benefit of singing Shivmahimna stotra is far greater than either the benefit of spiritual initiation (दीक्षा), charity (दान), austerity (तप), pilgrimage (तीर्थ), knowledge of the scriptures (ज्ञान), or the performance of ceremonial sacrifice (यज्ञ-याग)."

Shivmahimna Stotra has 43 verses. Find here the Sanskrit text of Pushpadanta's Shivmahimna stotra along with Shri Yogeshwarji's Gujarati translation and comments.

* * * * *

॥ अथ श्री शिवमहिम्नस्तोत्र ॥

महिम्नः पारं ते परमविदुषो यज्ञसदृशी ।
स्तुतिर्ब्रह्मादीना मपि तदवसन्नास्त्वयि गिरः ॥
अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणामधि गृणन् ।
ममाप्येषः स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः ॥१॥

*

તમારો ના જાણે પુરણ મહિમા તે સ્તુતિ કરે,
ન હો યોગ્ય તે તો સ્તુતિ વ્યરથ બ્રહ્માની પણ છે;
અને જો પોતાની મતિ મુજબ ગાવાનું તમને,
ગણો સારૂં તો તો, અનુચિત નથી ગીત મુજ આ ॥૧॥

*

પ્રભો ! તમારા ગુણ ગાવાને આજે આવ્યો છું. તમારા મંદિરને પગથિયો ઉભો ઉભો તમારા કોટિ કામસુંદર રૂપને જોઈ રહ્યો છું. કેટલું મંગલ, કેટલું સુંદર, અનુપમ છે તમારૂં રૂપ ! કોટિ કોટિ સૂર્ય ઊગે, કોટિ કોટિ કામદેવ આવે તોય તેની સરખામણી કરી ના શકે. તમારી આંખમાં જે મધુરતા છે, શાંતિ છે, કરુણા છે, કોટિ કોટિ ચંદ્ર ઊગે તોય તેની સરખામણી ના કરી શકે ! વસંત પોતે આવે તોય તમારા શરીરની જે સુવાસ છે તેને સજી ના શકે. એવું છે તમારૂં રૂપ.... તમારૂં સૌન્દર્ય ને માધુર્ય !!

ને તમારો મહિમા ? મહાન મહાન ઋષિઓ, પંડિતો કે યોગીઓ પણ તે મહિમાને પામી શક્યા નથી ; તો હું તો કેમ જ પામું ? પણ..... મારું મન તો તમારી સ્તુતિ કરવા નાચી રહ્યું છે. શું તમારા મહિમાને પૂરોપૂરો ના જાણે તે તમારી સ્તુતિ કરી ના શકે ? તો તો પછી બ્રહ્મા જેવાએ પણ તમારી સ્તુતિ કરી છે તે નકામી સમજવી પડે. પરંતુ હું તો માનું છું કે પોતપોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે સૌ સ્તુતિ કરી શકે છે. પોતાની સમજણ પ્રમાણેની તોતડી ભાષા બોલવાનો બાળકને હક છે. તમે તો કેવળ ભાવ જ જુઓ છો; પ્રેમ જ જુઓ છો ને તમારા ગુણ સાંભળી ખુશ ને પ્રસન્ન બનો છો. એટલે જ હું આ ગીત ગાઉં છું, તમારી સ્તુતિ કરૂં છું. તમને તે ગમશે જ, મારા પ્રભો, એમ માનું છું. પ્રભો, જય હો, તમારો જય હો; હજારો, લાખો કરોડો વાર જય હો! (૧)

* * * * *

अतीतः पंथानं तव च महिमा वाङ् मनसयो ।
रतद्व्यावृत्यायं चकितमभिधत्ते श्रुतिरपि ॥
स कस्य स्तोतव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः ।
पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥२॥

*

શકે તારો જાણી, પરમ મહિમા વાઙ્મન નહીં,

કરે છે વેદો યે, સ્તુતિ પણ ભયે 'નેતિ' સ્વરથી;
ગવાયે તો કો'થી, સુલભ પણ કો'થી શું ગુણનો ?
ધરે રૂપ ત્યારે, તુંજ પ્રતિ વળે વાડમન છતાં ॥ ૨ ॥

*

વાણી અને મનથી તું પર છે એટલે વાણી ને મન તારા મહિમાને જાણી શકતા નથી. એટલે તો વેદ પણ જ્યારે તારું વર્ણન કરવા બેસે છે ત્યારે આખરે 'આ નહિ' 'તે નહિ' એમ કહીને જ અટકે છે. એવો મહિમા કોણ ગાઈ શકે ? પામી પણ કોણ શકે ? ને તે કેવા ગુણનો છે તે પણ કોણ કહી શકે ? છતાં તું સાકાર બને છે, રૂપ ધારણ કરે છે, ત્યારે તારા સ્વરૂપના ગુણગાન ભક્તો કરે છે. ખરેખર એ પ્રેમનું જ કારણ છે. (૨)

* * * * *

मधुस्फीता वाचः परमममृतं निर्मितवत ।
स्तव ब्रह्मन्किं वा गपि सुरगुरोर्विस्मयपदम् ॥
मम त्वेतां वाणीं गुणकथनपुण्येन भवतः ।
पुनामीत्यर्थेस्मिन् पुरमथनबुद्धिर्व्यवसिता ॥३॥

*

સ્તવે છે દેવોના, ગુરૂ પણ શું આશ્ચર્ય તુજને,
પરબ્રહ્મ મીઠા, અમૃતમય તેં વેદ રચીયા;
ગુણો ગાવાથી આ પુનિત મુજ વાણી પણ થશે,
હું એવું માની ને, સ્તવું છું ત્રિપૂરાનાશક તને ॥ ૩ ॥

*

હે પ્રભો ! હે ઈશ્વર ! અમૃતથી ભરેલા ને ખુબ મીઠા એવા વેદની તે રચના કરી છે. પછી તારી સ્તુતિ ગમે તે કરે તો પણ તને અચંબો ક્યાંથી થાય ? ને એટલે જ દેવોના ગુરૂ બૃહસ્પતિ તારી સ્તુતિ કરે છે છતાં તને આશ્ચર્ય થતું નથી. તો પછી મારી રચેલી સ્તુતિથી તો તને અચંબો ક્યાંથી જ થાય ? છતાં પણ તારા ગુણો ગાવાથી મારી વાણી ખરેખર પવિત્ર થશે એમ માનીને હું આ સ્તુતિ કરું છું. (3)

* * * * *

तवैश्चर्यें यत्तद् जगदुदयरक्षाप्रलयकृत ।
त्रयी वस्तु व्यस्तं तिसृषु गुणभिन्नासु तनुषु ॥
अभव्यानामस्मिन् वरद रमणीयामरमणीं ।
विहंतुं व्योक्रोशीं विदधत इहै के जडधियः ॥४॥

*

રચે સૃષ્ટિ ધારે, પ્રલય પણ અંતે તું જ કરે,

શરીરો તારા છે, ત્રણ વરદ એમ શ્રુતિ કહે;
છતાં આ સામે કૈં જડ જન કરે સંશય ઘણાં,
ભલે તેથી થાયે, ખુશ જડ જનો, તે નવ ખરા ॥ ૪ ॥
*

તું સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરે છે, ને તેનો નાશ પણ કરે છે. તારાં શરીર પણ આ રીતે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ એવા ત્રણ છે. વેદમાં તે કહ્યું છે. આ સાંભળીને કેટલાક અજ્ઞાની લોકો શંકાઓ કરે છે કે ઈશ્વરને તે ત્રણ શરીર હોય ? પણ તેવી શંકાઓ સાંભળીને જે મૂર્ખ માણસ છે તે જ ખુશ થાય છે. તે શંકાઓ સાચી નથી. (૪)

* * * * *

किमिहः किंकायः स खलु किमुपायस्त्रिभुवनं ।
किमाधारो धाता सृजति किमुपादान इति च ॥
अतकर्यैश्वर्येत्वय्यनवसरदुःस्थो हतधियः ।
कुतर्कोऽयंकांश्चि न्मुखरयति मोहाय जगतः ॥५॥
*

કયી ઈચ્છાથી ને કવણ હથિયારે મદદથી,
કયી વસ્તુ સહિત ઘડિયાં છે ત્રિભુવન ?
તહારૂં ઐશ્વર્ય નવ મન વિચારી કદી શકે,
છતાં તર્કો એવા જડ જન કરે ભ્રાંતિ કરવા ॥ ૫ ॥
*

કયી ઈચ્છાથી ને કોની મદદથી તે આ સૃષ્ટિ રચી છે ? વળી કેવું શરીર ધારણ કરીને કયા સાધનથી તે ત્રિભુવનની રચના કરી છે ? આ બધા પ્રશ્નો તારી મહાન શક્તિને લગતા છે ને મનથી તારી મહાન શક્તિનો વિચાર થઈ શકતો નથી. છતાં પણ મૂર્ખ માણસો એવા એવા તર્ક કરે છે. તેથી તો ઊલટું બીજા માણસોમાં ભ્રમણા ઉત્પન્ન થાય છે. (૫)

* * * * *

अजन्मानो लोकाः किमवयवंवतोऽपि जगता ।
मधिष्ठातारं किं भवविधिरनादत्य भवति ॥
अनीशो वा कुर्याद भुवनजनने कः परिकरो ।
यतो मंदास्त्वां प्रत्यमरवर संशेरत इमे ॥६॥
*

બને દૈવી આવું, જગત કદી કર્તાવિણ અહા ?
ન હોયે કો' આદિ જગનું, પ્રભુ હે દેવ સહુના !

વળી બીજો કોઈ પ્રભુ વિણ રચી આ જગ શકે ?
કરે શંકા તારી, મૂરખજન તે તો સહુય છે ॥ ૬ ॥

*

કોઈ પણ કર્તા ના હોય તો આવું જગત કદી બની શકે ખરું ? જગતનું આદિ કે મુળ કારણ તો હોવું જ જોઈએ. ને પ્રભુ વિના જગતનો રચનાર બીજો કોઈ પણ હોઈ શકે ખરો ? આ બધું વિચારતાં તું છે જ એમ સ્પષ્ટ સમજાય છે. એટલે તારે માટે જે શંકા કરે છે તે સૌ મૂરખ માણસો જ છે. (૬)

* * * * *

त्रयी सांख्यं योगः पशुपतिमतं वैष्णवमिति ।
प्रभिन्ने प्रस्थाने परमिदमदः पथ्यमिति च ॥
रुचीनां वैचित्र्या दजुकुटिलनानापथजुषां ।
नृणामेको गम्य स्त्वमसि पयमामर्णव इव ॥७॥

*

મતો સાંખ્ય યોગ, પશુપતિમત વૈષ્ણવમત,
વળી વેદ માર્ગ, વિવિધ પથ છે ઉન્નતિ તણાં;
સ્વીકારે છે લોકો રુચિ મુજબ લાગે પરમ તે,
તને પહોંચે છે સૌ પથ જલધિ ને જેમ જલ સૌ ॥ ૭ ॥

*

તને પહોંચવાના કેટકેટલા રસ્તા છે ? સાંખ્યમત, વૈષ્ણવમત ને શૈવમત; તેમજ વેદમાર્ગ ને યોગમાર્ગ તારી પ્રાપ્તિના જુદા જુદા રસ્તા છે. તેને જે ઠીક લાગે, પોતાની રુચિ પ્રમાણે જે ઉત્તમ લાગે, તે માર્ગે તે ચાલે છે, પરંતુ બધી જ જાતનાં પાણી જેમ દરિયામાં મળે છે તેમ બધી જ જાતના માર્ગથી તારી પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે. (૭)

* * * * *

महोक्षः खड्वांगं परशुरजिनं भस्म फणिनः ।
कपालं चेतीय त्तव वरद तंत्रोपकरणम् ॥
सुरास्तां तामृद्धिं दधति तु भव द्भ्रूप्रणिहितां ।
नहि स्वात्मारामं विषयमृगतृष्णा भ्रमयति ॥८॥

*

કુહાડી ને ચર્મ, બળદ તુજ છે મિલ્કત અને,
શરીરે છે ભસ્મ, સરપ, કરમાં ખપ્પર ખરે;
ધર્યા દ્રષ્ટિપાતે, પરમસુખ તેં દેવગણને,
રમે જે આત્મામાં વિષય નવ તેને ભ્રમ કરે ॥ ૮ ॥

*

તારું ઐશ્વર્ય એટલું બધું અપાર છે કે ફક્ત દૃષ્ટિપાતથી તેં દેવોને અનેક જાતના ભોગ ને સુખનાં સાધન ધરી દીધાં છે. પણ તારી તૃષ્ણા તો છેક મરી ગઈ છે. ને તેથી જ તેં તારી પાસે ત્રિશૂળ, વ્યાઘ્રચર્મ, પોઠિયો, સાપ ને ખપ્પર તેમજ શરીર પર ભસ્મ રાખી છે. આ પરથી સમજાય છે કે જેને આત્માનો આનંદ મળ્યો છે તે વિષયી પદાર્થોમાં ફસાતો નથી. (૮)

* * * * *

ध्रुवं कश्चित्सर्वं सकलमपरस्त्वद्ध्रुवमिदं ।
परो ध्रौव्याध्रौव्ये जगति गदति व्यस्तविषये ॥
समस्तेडप्येतस्मि न्पुरमथन तैर्विस्मित इव ।
स्तुवंजिह्रेमि त्वां न खलु ननु धृष्टा मुखरता ॥९॥

*

કહે છે કોઈ આ જગત સત ને કો' અસત કે,
અનિત્ય ને નિત્ય, ઉભયવિધ કોઈ જન કહે;
વિવાદે અંજાઈ શરમ ગણું ગાતાં નવ તને,
બતાવે છે દુષ્ટ મુજ પ્રખર વાચાળપણું તે ॥ ૯ ॥

*

તત્વજ્ઞાનને સમજાવનારા જે જે ગ્રંથો છે તેમાંથી કોઈ જગતને સત્ય કે નિત્ય કહે છે તો કોઈક તેને અસત્ય અને અનિત્ય માને છે. પરંતુ આ બધા જુદા જુદા વાદ છે; ને તે તારા ભક્તને આંજી શકતા નથી. તારો ભક્ત તો ત્રણે કાળમાં ને તને જ સત્ય સમજે છે. આ બધા તત્વજ્ઞાનના વાદ જાણ્યા છતાં તારો ભક્ત તારી ભક્તિમાં આનંદ માને છે; ને મને પણ તેવો આનંદ લાગે છે. ભલે આને કોઈ મારું વાચાળપણું (વધારે પડતું બોલવાપણું) કહે, પણ આ સત્ય જ છે. (૯)

* * * * *

तवैश्वर्यं यत्ना यदुपरि विरिंचिर्हरिरधः ।
परिच्छेतुं याता वनलमनल स्कंधवपुषः ॥
ततो भक्तिश्रद्धा भरगुरुगृणद्भ्यां गिरिश यत् ।
स्वयं तस्थे ताभ्यां तव किमनुवृत्तिने फलति ॥१०॥

*

બની અગ્નિસ્થંભ, ગિરીશરૂપ જ્યારે ધરિયું તેં,
મથ્યા બ્રહ્મા વિષ્ણુ ઉભય પણ માપી નવ શક્યા;
પછી જ્યારે શ્રધ્ધાભગતિ ઉર ધારી સ્તુતિ કરી,

બતાવ્યું તે રૂપ; તુજ ભગતિ ના નિષ્ફળ જતી ॥ ૧૦ ॥

*

બ્રહ્મા ને વિષ્ણુ વચ્ચે એકવાર વિવાદ થયો કે બંનેમાં મોટો કોણ, ત્યારે હે પ્રભુ ! તમે અગ્નિસ્થંભનું રૂપ લઈને તે બંનેની સામે પ્રગટ થયા. બ્રહ્મા ને વિષ્ણુ બંને પોતપોતાના બળને બતાવવા તમારા એ શરીરને માપવા માંડયા, પરંતુ કોઈ માપી ન શક્યા. અંતે હતાશ થઈને તે બંને તમારી સ્તુતિ કરવા માંડ્યા ત્યારે તમે પ્રસન્ન થયા. ખરેખર, કોઈ સાચા દિલથી તમારી સ્તુતિ કરે ને તમે પ્રસન્ન ના થાવ એ કદી બનતું જ નથી. (૧૦)

* * * * *

अयत्नादापाद्य त्रिभुवनमवैरव्यतिकरं ।
दशास्यो यद्बाहू नभृन रणकंडुपरवशान् ॥
शिरःपद्मश्रेणी रचितचरणांभोरुहबलेः ।
स्थिरायास्त्वद्भक्ते स्त्रिपुरहर विस्फूर्जितमिदम् ॥११॥

*

રહ્યો ના કો' વેરી ત્રિભુવન મહીં રાવણતણો,
મળી સૃષ્ટિ બાહુ લડત લડવા આતુર રહ્યા;
ધર્યાં તારે પાયે કમલરૂપમાં શીશ સઘળાં,
હતી તેની ભક્તિ દ્રઢ, ફળ મળ્યું તેનું પ્રભુ આ ॥ ૧૧ ॥

*

તમારો પરમ ભક્ત રાવણ તમારી પૂજા કરતો હતો ત્યારે કમળને બદલે પોતાનાં નવ મસ્તકને તેણે તમારે ચરણે ધર્યાં. જ્યારે દસમું મસ્તક કાપીને ધરવા જતો હતો ત્યારે તરત જ તમે પ્રગટ થયા ને તેને વરદાન આપ્યાં. આ વરદાનના પ્રતાપથી જ રાવણ રણમાં વિજયી થયો છે, અને ત્રિભુવનનો સ્વામી બન્યો છે. તમારી સ્થિર ને દૃઢ ભક્તિનું આ પરિણામ છે. (૧૧)

* * * * *

अमुष्य त्वत्सेवा समधिगतसारं भुजवनं ।
बलात्कैलासेऽपि त्वदधिवसतौ विक्रमयतः ॥
अलभ्यापाताले ऽप्यलसचलितांगुष्ठशिरसि ।
प्रतिष्ठा प्रत्वय्या सीद्ध्रुवमुपचितो मुह्यति खलः ॥१२॥

*

તહારી ભક્તિથી પરમ બલ જે બાહુનું લભ્યો;
લઈ તે કૈલાસગિરિ ઉંચકવા રાવણ મથ્યો;

હલાવ્યો હસ્તાગ્ર તુજ, ન મળ્યું પાતાલ મહીંયે;
અને સ્થાન તેને, વિભવશઠને મોહ જ કરે ॥ ૧૨ ॥

*

રોજ રોજ પૂજા કરવા કૈલાસ જવું પડે તેના કરતાં કૈલાસને ઉઠાવીને લંકામાં મૂકું તો રોજ જવું ના પડે એમ વિચારી રાવણે કૈલાસને ઉંચકવા હાથ ફેલાવ્યો. એ જોઈને પાર્વતી ગભરાઈ ગઈ. તેના ગભરાટને દૂર કરવા તમે તમારા પગના અંગૂઠાને ફક્ત હલાવ્યો; તેથી તે પાતાલમાં પડ્યો ને ત્યાં પણ રહેવા માટે તેને સ્થાન ના મળ્યું. આ પરથી સમજાય છે કે લુચ્ચા માણસને જ્યારે ખુબ બળ કે સંપત્તિ મળે છે ત્યારે તેનો ઉપભોગ કરવામાં તે વિવેક ખોઈ બેસે છે. (૧૨)

* * * * *

यदद्धिं सुत्राम्णो वरद परमोच्चैरपि सती ।
मधश्चक्रे बाणः परिजनविधेयस्त्रिभुवनः ॥
न तच्चित्रं तस्मिंन्वरिवसितरि त्वच्चरणयो ।
र्न कस्याप्युन्नत्यै भवति शिरसस्त्वय्यवनतिः ॥१३॥

*

પ્રભો ! બાણ જેનું ત્રિભુવન પરે રાજ્ય હતું તે,
વધ્યો ઈન્દ્રથીયે વિભવ મહીં આશ્ચર્ય નવ એ;
હતી પૂરી ભક્તિ, તુજ ચરણમાં એ અસુરને,
નમાવ્યે મસ્તિષ્ક તુજ પદ, શું સંપતિ ન મળે ? ॥ ૧૩ ॥

*

બાણ નામનો રાક્ષસ, જેને હજાર હાથ હતાં ને તમારો જે મહાન ભક્ત હતો તે ઈન્દ્ર કરતાંય વધારે વૈભવવાળો બની ગયો. એનાં શું કાંઈ નવાઈ પામવા જેવું છે ? નહીં જ. કેમ કે તમારા ચરણોમાં જે ભક્તિપૂર્વક શિર નમાવે છે તેની ઉન્નતિ કે સમૃદ્ધિ થયા વિના રહેતી નથી. (૧૩)

* * * * *

अकाण्ड ब्रह्माण्ड क्षयचकित देवासुरकृपा ।
विधेयस्यासीद्यस्त्रिनयविषं संह्वतवतः ॥
स कल्माषः कण्ठे तव न कुरुते न श्रियमहो ।
विकारोडपि श्लाध्यो भुवनभयभंगव्यसनिनः ॥१४॥

*

હતો સૃષ્ટિનાશ ક્ષણમહીં થવાનો, ત્રિનયન !
કૃપા વરસાવી તેં સુરઅસુરપે પીધું વિષને;

બન્યું ચિન્હ કંઠે, કુરૂપ તુજને તે નવ કરે,
દુઃખોના હર્તાના પૂજનીય વિકારો પણ ખરે ॥ ૧૪ ॥

*

જ્યારે સમુદ્રમંથન થયું ત્યારે સમુદ્રમાંથી બીજા રત્નોની સાથે મહાભયંકર ઝેર પણ નીકળ્યું. આ ઝેરથી સમસ્ત સૃષ્ટિનો નાશ થઈ જાય તેમ હતું, પરંતુ તે વખતે જગત પર દયા કરીને ઝેરને તમે પી ગયા. આથી તમારા કંઠમાં ડાઘ પડી ગયો ને તમે નીલકંઠ કહેવાયા. પરંતુ હે પ્રભુ, આ ડાઘ તમને કુરૂપ બનાવતો નથી. તમે તો સારાય જગતને સુંદરતા દેનારા છો તો એ ડાઘ તમને શું શોભા ન દે ? એને લીધે તમે ને તમારે લીધે એ ડાઘ શોભી ઊઠ્યો છે. જગતના દુ:ખને જે દૂર કરે છે તેવા પુરુષોમાં કોઈ ના સમજાય તેવો વિકાર કે ડાઘ હોય તો તે પણ પૂજા કરવા યોગ્ય છે. (૧૪)

* * * * *

असिद्धार्था नैव कवचिदपि सदेवासुरनरे ।
निवर्तन्ते नित्यं जगति जयिनो यस्य विशिखाः ॥
स पश्यन्नीश त्वामितरसरुरसाधारणमभूत् ।
स्मरः स्मर्तव्यात्मा नहि वशिषु पथ्यः परिभवः ॥१५॥

*

જતાં જેના બાણો સુરનર પરે વ્યર્થ ન કદી,
સદાયે પામે છે વિજય અસુરો ના પર પડી;
ગણ્યો તેવા કામે, અપરસમ સાધારણ તને,
થયો ભસ્મ તેથી, યતિનું અપમાને શુભ નહીં ॥ ૧૫ ॥

*

હે પ્રભો ! તમે રાતદિવસ આત્માના ધ્યાનમાં જ મસ્ત રહેતા હતાં ત્યારે તારકાસુરની સામે લડવા માટે તમારા દ્વારા કોઈ પુત્ર થાય તો સારું એવી દેવોને ઈચ્છા થઈ એટલે કામદેવને તમારા તપમાં ભંગ પાડવા મોકલ્યો. તે કામદેવ સારી સૃષ્ટિમાં સફળ થતો હતો, પરંતુ તમારું ત્રીજુ નેત્ર ઉઘાડીને તમે તેને ભસ્મ કરી દીધો. ખરેખર, સંયમી માણસનું અપમાન થાય તો તેનું ફળ સારું આવતું નથી. (૧૫)

* * * * *

मही पादाधाताद् व्रजति सहसा संशयपदं ।
पदं विष्णोर्भ्राम्यद्भुजपरिघरुग्णग्रहगणम् ॥
मुहुर्द्यौर्दौस्थ्यं यात्यनिभृतजटाताडिततटा ।
जगद्रक्षायै त्वं नटसि ननु वामैव विभुता ॥१६॥

*

મહીરક્ષા કાજે મનહર કર્યું નૃત્ય પ્રભુ તેં,
પદાઘાતે પૃથ્વી, ગ્રહ સહુ ડર્યા મૃત્યુભયથી;
ડર્યું કેશે સ્વર્ગ, ભયભર થયું લોકહરના,
હલ્યાથી વૈકુંઠ, તુજ બલ ખરે કષ્ટપ્રદ છે ॥ ૧૬ ॥

*

એકવાર એક રાક્ષસે બ્રહ્માની સ્તુતિ કરી ને જગતનો નાશ થાય તેવું વરદાન માંગ્યું. બ્રહ્માએ કહ્યું કે ભવિષ્યમાં કોઈ વખત તેવું વરદાન મળશે. આથી દેવો ભયભીત થયા ને તમારી પાસે રક્ષાને માટે આવ્યા. તમે તેમની વિનંતી સાંભળી તાંડવ નૃત્ય શરૂ કર્યું, જેથી વરદાન માટેની સ્તુતિનો સમય જતો રહે; પરંતુ સારી સૃષ્ટિ આ નૃત્યથી ભયભીત થઈ ગઈ. તમારા પગના વાગવાથી પૃથ્વી નાશ થવાની બીકે હાલી ઊઠી. ગ્રહ, નક્ષત્ર ને સ્વર્ગ તમારા લોખંડી હાથના હલનથી ડરી ઊઠ્યાં ; અને તમારી જટાથી વૈકુંઠ દુ:ખી થઈ ગયું. ખરેખર તમારું બળ ખૂબ જ છે, ને કષ્ટ પણ આપી શકે તેવું છે. (૧૬)

* * * * *

वियद्व्यापी तारागणगुणितफेनोद्गमरुचिः ।
प्रवाहो वारां यः पृषतलघुदृष्टः शिरसि ते ॥
जगद् द्वीपाकारं जलधिवलयं तेन कृतमि ।
त्यनेनैवोन्नेयं धृतमहिम दिव्यं तव वपुः ॥१७॥

*

નદી વ્હે આકાશે, મધુર દીસતાં તારકગ્રહે,
તરંગો જેના તે, તુજ શિર દીસે બિંદુ સરખી;
બન્યા છે તેથી આ જગત પર તો બેટ જલના,
જણાયે છે આથી તુજ તન શું દૈવી પ્રભુ અહા ! ॥૧૭॥

*

ગંગાજી જ્યારે આકાશમાં મંદાકિની નામથી વહે છે ત્યારે તારામંડળથી તેનાં તરંગો ખૂબ શોભા ધારણ કરે છે. એ જ ગંગા તમારા શિર ઉપર એક પાણીના બિંદુ જેટલી લાગે છે ને જગતમાં વહેવા માંડે છે ત્યારે જળના બેટ બનાવતી હોય તેમ તે ઠેર ઠેર વહેવાં માંડે છે. આ વસ્તુ પરથી સમજાય છે કે તમારું દૈવી શરીર કેવું મહાન ને સામર્થ્યવાન છે ! (૧૭)

* * * * *

रथः क्षोणी यन्ता शतधृतिरगेन्द्रो धनुरथो ।
रथाडगे चन्द्रार्कौ रथचरणपाणिः शर इति ॥
दिधक्षोस्ते कोडयं त्रिपुरतृणमाडम्बरविधिर् ।
विधेयैः क्रीडन्त्यो न खलु परतन्त्राः प्रभुधियः ॥१८॥

*

રથી બ્રહ્મા, પૃથ્વી રથ, ધનુષને મેરૂનું કરી,
લઈ વિષ્ણુ બાણ, સૂરજ શશી બે ચક્ર રથનાં;
કર્યો શાને ડોળ, ત્રણ નગરને ભસ્મ કરવા ?
કરી લીલા તેં તો, પર પર નથી નિર્ભર પ્રભુ ॥ ૧૮ ॥

*

દેવોએ સ્તુતિ કરી ત્યારે હે પ્રભો ! તમે તારકાસુરના ત્રણ પુત્રોના ત્રણ નગર બાળવા માટે ચાલી નીકળ્યા. આ વખતે તમે પૃથ્વીનો રથ કર્યો, બ્રહ્માને સારથિ કર્યા, મેરુ પર્વતનું ધનુષ્ય કર્યું, સૂર્ય ને ચંદ્રને રથનાં પૈડાં કર્યા, ને વિષ્ણુનું તીર કર્યું. આ બધો આડંબર તણખલા જેવા નગરને ભસ્મ કરવા તમે શા માટે કર્યો ? તમે તો પ્રભુ છો, કોઈના પર આધાર રાખતા નથી; તમારા હાથ નીચે જે શક્તિઓ હતી તેની સાથે તમે આ રીતે ફક્ત ખેલ જ કર્યો હતો. લીલા જ કરી હતી. (૧૮)

* * * * *

हरिस्ते साहस्त्रं कमलबलिमाधाय पदयो ।
यदिकोने तस्मिन् निजमुदहरन्नेत्रकमलम् ॥
गतो भकत्युद्रेकः परिणतिमसौ चक्रवपुषा ।
त्रयाणां रक्षायै त्रिपुरहर जागर्ति जगताम् ॥१९॥

*

હજારો પદ્મોથી હરિ-હર તને રોજ પૂજતા,
ખૂટ્યું એક પદ્મ, ધર્યું તરત ત્યાં લોચન કદા;
થતાં ભક્તિ ગાઢી તરત પ્રકટ્યું તારૂં રૂપ ત્યાં
પ્રભો ! તું રક્ષે છે ત્રિભુવન રહી જાગ્રત સદા ॥ ૧૯ ॥

*

હે પ્રભો ! હંમેશા એક હજાર કમળ લઈને તમારી પૂજા કરવાનો વિષ્ણુનો નિયમ હતો. એકવાર તેમની પરીક્ષા કરવા એક કમળ તમે ઓછું કર્યું. પરમ ભક્ત વિષ્ણુએ કમળને બદલે પોતાની આંખ ધરી દીધી. આથી તને પ્રસન્ન થયાને વિષ્ણુને સુદર્શન ચક્ર આપ્યું. હે પ્રભો ! તમે સ્વર્ગ, પૃથ્વી ને પાતાલ, ત્રણે લોકોની રક્ષા કરવા રાતદિવસ જાગો છો. (૧૯)

* * * * *

क्रतौ सुप्ते जाग्रत्त्वमसि फलयोगे क्रतुमतां ।
क्व कर्म प्रध्वस्तं फलति पुरुषाराधनमृते ॥

अतस्त्वां सम्प्रेक्ष्य क्रतुषु फलदानप्रतिभुवं ।
श्रुतौ श्रद्धां बद्ध्वा दटपरिकरः कर्मसु जनः ॥२०॥

*

થતાં યજ્ઞો પૂરાં તું જ ફળ ધરે યજ્ઞપ્રિયને,
ફલે ના કો' યજ્ઞ પ્રભુભગતિથી જે રહિત છે;
તને તેથી જાણી ફળ પરમ દેતો યજનનું
કરી વેદે શ્રધ્ધા, જન રત બને કર્મ મહીં સૌ ॥ ૨૦ ॥

*

યજ્ઞ પૂરા થાય છે ત્યારે યજ્ઞ કરનારને યજ્ઞનું ફળ તમે જ આપો છો; અને એ સાચું જ છે કે તમારી ઉપાસના કે શ્રદ્ધા વિનાનું કોઈ કર્મ ફળદાયક થતું નથી. આથી કર્મ ને યજ્ઞના ફળદાતા તમને જ જાણીને વેદમાં શ્રદ્ધા રાખીને લોકો કર્મ કરે છે. (૨૦)

* * * * *

क्रियादक्षो दक्षः क्रतुपतिरधीशस्तनुभृता ।
मृषीणामार्त्विज्यं शरणद सदस्याः सुरगणाः ॥
क्रतुभ्रंषस्त्वत्तः क्रतुफलविधानव्यसनिनो ।
ध्रुवं कर्तुः श्रद्धाविधुरमभिचाराय हि मखाः ॥२१॥

*

હતો યજ્ઞકર્તા જગતપતિ જ્યાં દક્ષ સરખો,
ગુરૂ યોગી સર્વે, સુરગણ હતાં સભ્ય સઘળાં;
કર્યો તેવો યજ્ઞ, તરત જ તમે નષ્ટ પ્રભુ, હા,
ન હોયે શ્રધ્ધા તો, દુઃખદ બનતા યજ્ઞ સઘળાં ॥ ૨૧ ॥

*

દક્ષ પ્રજાપતિ જેવો યજ્ઞકર્તા, જેની પાસે ઋષિઓ યજ્ઞના કરાવનારા હતાં ને દેવતાઓ યજ્ઞના જોનારા હતાં, તેવો યજ્ઞ પણ તમે નષ્ટ કરી દીધો; કેમ કે તે યજ્ઞમાં તમારું અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું. ભક્તિ વિના જે યજ્ઞો થાય છે તે યજ્ઞકર્તાને હંમેશા નુકશાન કરે છે. (૨૧)

* * * * *

प्रजानाथं नाथ प्रसभमभिकं स्वां दुहितरं ।
गतं रोहिद्भूतां रिरमयिषुमृष्यस्य वपुषा ॥
धनुष्पाणेर्यातं दिवमपि सपत्राकृतंममुं ।
त्रसन्तं तेडद्यापि त्यजति न मृगव्याधरभसः ॥२२॥

*

બનેલો તું જ્યારે ધનુ લઈ શિકારી વન મહીં
ઘવાયેલા બ્રહ્મા તુંજ શર થકી ત્યાં બહુ ડર્યા;
હજીયે બ્રહ્માનો ભય નવ ગયો છે પ્રભુ ખરે,
ગયા છે જો કે એ ગગન મહીં ભીતિભર ઉડી ॥ ૨૨ ॥

*

પ્રજાના પતિ બ્રહ્માએ હરણનું રૂપ લઈને પોતાની પુત્રી પ્રત્યે આસક્તિ ને કામના બતાવી ત્યારે તમે શિકારી થઈને તેને આકાશમાં નસાડી મૂક્યા એ વખતે તમે બતાવેલો ભય બ્રહ્મા હજી ભૂલ્યા નથી. (૨૨)

* * * * *

स्वलावण्याशंसाधृतधनुषमह्नाय तृणवत् ।
पुरः प्लुष्टं दष्टवा पुरमथन पुष्पायुधमपि ॥
यदि स्त्रैणं देवी यमनिरत देहार्धघटना ।
दवैति त्वामद्धा बत वरद मुग्धा युवतयः ॥२३॥

*

હતો બાળ્યો કામ, તૃણસમ ગણી તેં ક્ષણ મહીં,
છતાંયે દેવી જો નિજ રૂપ તણો ગર્વ કરતી,
તપે પામી સ્થાન, તન મહીં તેથી જ સમજતી
તને મુગ્ધ તો તો યુવતી જગની મોહવશ છે ॥ ૨૩ ॥

*

તમને તપશ્ચર્યામાં ચલિત કરવા જે કામ તમારી પાસે આવેલો તેને તમે તણખલાની જેમ નષ્ટ કરી દીધો. આ બધું જાણવા છતાં પણ જો પાર્વતી, તમારા શરીરમાં તપથી તેને સ્થાન મળ્યું છે તેથી, ગર્વ કરતી હોય ને તમને પોતાના સૌન્દર્યથી મુગ્ધ થયેલા માનતી હોય, તો તેવું માનવું ખરે જ દયાજનક છે. જુવાન સ્ત્રી પોતે જ ખરું જોતાં મુગ્ધ થઈ ગયેલી હોય છે. (૨૩)

* * * * *

स्मशानेष्वाक्रीडा स्महर पिशाचाः सहचरा ।
श्चिताभस्मालेपः स्तगपि नृकरोटीपरिकरः ॥
अमंगल्यं शीलं तव भवतु नामैवमखिलं ।
तथाडपि स्मर्तॄणां वरद परमं मंगलमसि ॥२४॥

*

લગાવીને ભસ્મ સ્મરહર સ્મશાને તું રમતો,

ઘણાં ભૂતો સાથે, મૃત શિર તણી માળ કરતો;
નથી કૈં તારામાં મધુર પ્રિય કૈં મંગલ ખરે,
સ્મરે જે તેનું તું, પણ પ્રભુ સદા મંગલ કરે ॥ ૨૪ ॥
*

પ્રભો ! તમારો વેશ તો જુઓ ! શરીર પર ભસ્મ છે, સર્પ છે, ને કંઠમાં હાડકાની માળા છે. સ્મશાનમાં તમે ક્રીડા કરો છો, ને ભૂતપ્રેત તમારા ભાઈબંધો છે. હે કામદેવને હરનાર પ્રભુ ! આ પ્રમાણે જોઈએ તો તમારી કોઈ વાત મંગળ નથી; પરંતુ જે તમારા નામનું રટણ કરે છે તેને માટે તમે મંગળ થાવ છો એમાં શંકા નથી. (૨૪)

* * * * *

मनः प्रत्यक्चित्ते सविधमवधायात्तमरुतः ।
प्रहृष्यद्रोमाणः प्रमदसलिलोत्संगितदशः ॥
यदालोक्याह्लादं ह्रद इव निमज्ज्यामृतमये ।
दधत्यंतस्तत्त्वं क्रिमपि यमिनस्तत्किल भवान् ॥२५॥
*

રહી શાસ્ત્રાજ્ઞામાં નિશદિન કરે સાધન મુનિ,
લભે છે આત્મા ને શ્વસન વિધિમાં મક્કમ રહી;
રડે ને આનંદે, અમૃત સુખમાં મસ્ત બનતાં
મળ્યાથી જે સત્ય પરમ, પ્રભુ તે સત્ય તું જ છે ॥૨૫॥
*

એકાંતમાં વાસ કરીને, અખંડ ધ્યાન કરીને, ને શ્વાસ-પ્રશ્વાસની ગતિને કાબુમાં કરીને યોગીઓ પોતાના આત્માનું દર્શન કરે છે. તે વખતે તે રડે છે, હસે છે ને અમૃતાનંદમાં ડૂબકી મારી ધન્ય ધન્ય બને છે. તે પરમતત્વ હે પ્રભુ ! તમે જ છો. (૨૫)

* * * * *

त्वमर्कस्त्वं सोमस्त्वमसि पवनस्त्वं हुतवह ।
स्त्वमापस्त्वं व्योम त्वमु धरणिरात्मा त्वमिति च ॥
परिच्छिन्नामेवं त्वयिपरिणता बिभ्रतु गिरं ।
न विद्मस्तत्तत्वं वयमिह तु यत्त्वं न भवसि ॥२६॥
*

તું છે સૂર્ય ચંદ્ર, પવન જલ ને અગ્નિ પણ તું,
તું પૃથ્વી ને આત્મા, ગગન પણ તું છે પ્રભુ, ખરે;
ધરે તારે માટે પરિમિત અભિપ્રાય બુધ આ,

અમે ના જાણીએ કયું નવ છે તત્વ પ્રભુ હે ! ॥ ૨૬ ॥

*

હે પ્રભો ! તમે સૂર્ય છો, ચંદ્ર છો, પવન છો, અગ્નિ છો, જળ છો, આકાશ છો અને પૃથ્વી પણ તમે જ છો. આ પ્રમાણે તમારો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે વાણી તમારા ઉપર ઉપરના સ્વરૂપનો જ વિચાર કરી શકે છે. પરંતુ એવું કયું તત્વ છે જે તમે નથી અથવા તમારાથી રહિત છે ? મતલબ કે સંપૂર્ણ જગત તમે જ છો. (૨૬)

* * * * *

त्रयीं तिस्रो वृत्तीस्त्रिभुवनमथो त्रीनपि सुरा ।
नकाराद्यैर्वर्णै स्त्रिभिरभिदधत्तीर्ण विकृतिः ॥
तुरीयं ते धाम ध्वनिभिरवरुन्धानमणुभिः ।
समस्तं व्यस्तं त्वां शरणद गृणात्योमिति पदम्॥२७॥

*

તને દર્શાવે છે, પૃથકરૂપમાં ઓમ્ ! 'અઉમ' માં,
બતાવે વેદોને, સ્થિતિ જગત ને દેવ ત્રણ ને;
અને આખો શબ્દ મધુર ધ્વનિમાં વ્યક્ત કરતો,
તહારા સંપૂર્ણ તુરિય પદને હે પ્રભુ મહા ! ॥ ૨૭ ॥

*

જે ૐ કારનો અર્થ સ્વર્ગ, પૃથ્વી ને પાતાલ એ ત્રણ લોક ને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ એ ત્રણ દેવતા એવો થાય છે તેમજ જાગૃતિ, સ્વપ્ન ને સુષુપ્તિ એ ત્રણ અવસ્થાને જે બતાવે છે તે ૐ કાર જ્યારે સંપૂર્ણપણે નાદ સાથે ઉચ્ચારવામાં આવે છે ત્યારે ત્રણે અવસ્થાથી પર જે તમારું સનાતન, સત્ય ને નિત્ય એવું તુરીય પદ છે તેને વ્યક્ત કરે છે. (૨૭)

* * * * *

भवः शर्वो रुद्रः पशुपतिरथोग्रः सहमहां ।
स्तथां भीमशानाविति यदभिधानाष्टकमिदम् ॥
अमुष्मिन्प्रत्येकं प्रवितरति देव श्रुतिरपि ।
प्रियायास्मै धाम्ने प्रणिहितनमस्योडस्मि भवते ॥२८॥

*

પ્રભો! શર્વ રુદ્ર, પશુપતિ મહાદેવ ભવ ને,
ઈશાન ને ભીમ, ઉગર તુજ નામાષ્ટક ખરે;
બધાંયે એ નામો શ્રુતિ પણ કહે છે તુજ પ્રભો !
વહાલાં એ નામ, શિર નમવું છુ તે સહુયને ॥ ૨૮ ॥

*

હે પ્રભો ! ભવ, શર્વ, રુદ્ર, પશુપતિ, ઉગ્ર, મહાદેવ, ભીમ ને ઈશાન આ પ્રમાણે તમારા આઠ નામ છે. આ બધાંય નામો વેદમાં પણ કહેલા છે. આ બધા નામ ખૂબ પ્રિય લાગે તેવા છે. તે નામોને હું ભાવપૂર્વક પ્રણામ કરું છું. (૨૮)

* * * * *

नमो नेदिष्ठाय प्रियदवदविष्ठाय च नमो ।
नमः क्षोदिष्ठाय स्मरहर महिष्ठाय च नमः ॥
नमोवर्षिष्ठाय त्रिनयन यविष्ठा च नमः ।
नमः सर्वस्मै ते तदिदमितिशर्वाय च नमः ॥२९॥

*

તું છે પાસે, દૂર વિજનપ્રિય નમું પ્રભુ તને !
તું છે નાનો મોટો, સ્મરહર નમું છું પ્રભુ તને !
યુવા ને વૃધ્ધ તું, નમન કરતો ત્ર્યંબક તને,
રહ્યો સૌમાં સૌથી, પર કરું નમસ્કાર તુજને ॥ ૨૯ ॥

*

તમે દૂર છો ને નજદીક પણ છો, નાનામાં નાના છો ને મોટામાં મોટા છો, તમે વૃધ્ધ છો ને જુવાન છો. તમે સર્વમાં છો ને સર્વથી પર પણ છો. હે ત્રણ નેત્રવાળા ! હે વનમાં વાસ કરનારા ! કામદેવને હરનારા, તમને મારા નમસ્કાર હો ! (૨૯)

* * * * *

बहलरजसे विश्वोत्पत्तौ भवाय नमो नमः ।
प्रबलतमसे तत्संहारे हराय नमो नमः ॥
जनसुखकृते सत्त्वोद्रिक्तौ मृडाय नमो नमः ।
प्रमहसि पदे निस्त्रैगुण्ये शिवाय नमो नमः ॥३०॥

*

જગત રચતા બ્રહ્માને, હું નમું રાજસ રૂપ જે,
નમું જગતના કર્તા, રૂદ્ર બન્યા તામસ રૂપ તે,
સુખ જગતને દેતા, વિષ્ણુ નમું સત્વ સ્વરૂપ ને;
ગુણાતીત સ્વરૂપ તેજોમય સદાશિવને નમું ॥ ૩૦ ॥

*

રજોગુણને વધારીને બ્રહ્માનું રૂપ ધારણ કરીને તમે જગતની ઉત્પત્તિ કરો છો. તમારા તેવા રૂપને નમસ્કાર ! વળી તમોગુણ ધારણ કરીને રુદ્ર બનતાં તમે જગતનો નાશ કરો છો. હે પ્રભુ તમને નમસ્કાર !

વિષ્ણુ બનીને સત્વ ગુણ વધારીને તમે લોકોના સુખને માટે કાર્ય કરો છો. તમારા તે રૂપને પણ નમસ્કાર ! તેમજ શિવરૂપે તમારું જે ત્રિગુણાતીત સ્વરૂપ છે તે સ્વરૂપને પણ નમસ્કાર ! (30)

* * * * *

कृशपरिणति चेतः क्लेशवश्यं क्व चेदं ।
क्व च तव गुणसीमोल्लंघिनी शश्वदृद्धिः॥
इति चकितममन्दीकृत्य मां भक्तिराधाद् ।
वरद चरणयोस्ते वाक्य-पुष्पोपहारम् ॥३१॥

*

અવગુણભર મારું ચિત્ત ક્યાં ક્લેશવાળું,
પરમગુણ ભરેલી, શક્તિ ક્યાં દિવ્ય તારી !
ચકિત થાઉં વિચારી, ભીતિવાળો બનું છું,
પદ મહીં પણ ગીત ભક્તિભાવે ધરુ છું ॥ ૩૧ ॥

*

શોક, મોહ ને દુઃખને લીધે મારું ચિત્ત ક્લેશવાળું બનેલું છે ને તમારો મહિમા અપરંપાર છે. એ વિચાર કરું છું ત્યારે ચકિત થઈ જાઉં છું ને તમારા ગુણગાન કેવી રીતે કરી શકું તે વિચારમાં પડું છું. છતાં ભક્તિનો પ્રભાવ ઘણો ભારે છે. તમારા પ્રત્યેની પરમ ભક્તિને લીધે મારું હૃદય ગાયા વિના રહી શકતું નથી. તેથી જ તમારા ચરણમાં આ સ્તુતિની પુષ્પમાળા ધરું છું. (૩૧)

* * * * *

असितगिरिसमंस्यात् कज्जलं सिंधुपात्रे ।
सुरतरुवरशाखा लेखिनी पत्रमुर्वि ॥
लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं ।
तदपि तव गुणाना मीश पारं न याति ॥३२॥

*

જલધિનું પ્રભુ પાત્ર હોય ને પ્હાડ શાહી,
કલમ કલ્પવૃક્ષ ડાળની પત્ર પૃથ્વી;
નિત નિત કર તેને લૈ લખે શારદા યે,
તુજ ગુણ સહુ તેનો પાર તોયે ન પામે ॥ ૩૨ ॥

*

સાગરનો જો ખડિયો કરવામાં આવે, કાળા પર્વતની જો શાહી કરવામાં આવે, પારિજાત વૃક્ષની ડાળીની જો કલમ બને અને પૃથ્વીનો કાગળ બને તેમજ તે બધું લઈને સરસ્વતી પણ રાતને દિવસ લખ્યા કરે, તો પણ હે પ્રભુ તમારા ગુણોનો પાર આવે તેમ નથી ! (૩૨)

* * * * *

असुरसुर मुनीन्द्रैरर्चितस्येन्दुमौले ।
ग्रथितगुणमहिम्नो निर्गुणस्येश्वरस्य ॥
सकलगणवरिष्ठः पुष्पदन्ताभिधानो ।
रुचिरमलधुवृत्तैः स्तोत्रमेतच्चकार ॥३३॥

*

અસુરસુરમુનિથી પૂજ્ય જે ચંદ્રમૌલી,
ગુણરહિત સદા જે, ખૂબ પૂર્વે ગવાયા;
સ્તુતિ કરું મધુ તેની ભક્ત ગંધર્વ તે હું,
રસમય બનું, મારૂં નામ છે પુષ્પદંત ॥ ૩૩ ॥

*

જે પ્રભુ અસુર, સુર ને મુનિથી પૂજાય છે તેમજ જેમના મસ્તક ઉપર ચંદ્ર છે ને જે નિર્ગુણ છે તેમનો આ મહિમા ખુબ ભક્તિભાવથી પ્રેરાઈને સર્વ ગંધર્વમાં શ્રેષ્ઠ એવા પુષ્પદંત નામના ગંધર્વે સુંદર એવા સ્તોત્રમાં રચ્યો છે. (૩૩)

* * * * *

अहरहरनवद्यं धूर्जटेः स्तोत्रमेतत् ।
पठति परमभक्त्या शुद्धचित्तः पुमान्यः ॥
स भवति शिवलोके रुद्रतुल्यस्तथाऽत्र ।
प्रचुरतरधनायुः पुत्रवान्कीर्तिमांश्च ॥३४॥

*

પુનિત હૃદયથી જે રોજ આ સ્તોત્ર વાંચે,
મધુર સુખદ જે છે, મેં રચ્યુ શંભુ માટે;
શિવસમ બનશે તે રૂદ્રલોકે અહીં ને,
બહુ ધનસુતઆયુ કીર્તિને પામશે તે ॥ ૩૪ ॥

*

હૃદયને પવિત્ર કરીને તેમજ પરમ ભક્તિને ધારણ કરીને જે કોઈ મનુષ્ય રાતદિવસ આ સ્તોત્રનો પાઠ કરે છે તે શરીર છોડયા પછી શિવલોકમાં જઈ શિવતુલ્ય સુખ ભોગવે છે ને જીવે ત્યાં લગી આ જગમાં

રહી ઈચ્છા પ્રમાણે ખૂબ ધન, પુત્રો ને આયુષ્ય તેમજ કીર્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. લૌકિક ને પારલૌકિક બંને ઈચ્છાઓ આ સ્તોત્રના પાઠથી પુરી થાય છે. (૩૪)

* * * * *

महेशान्नापरो देवो महिम्नो नापरा स्तुतिः ।
अघोरान्नापरो मंत्रो नास्ति तत्त्वं गुरोः परम् ॥३५॥

*

શિવથી અન્ય ના દેવ, સ્તુતિ અન્ય મહિમ્નથી;
શિવમંત્ર થકી મંત્ર, ગુરૂથી પર તત્વ ના ॥ ૩૫ ॥

*

શંકરથી શ્રેષ્ઠ બીજો કોઈ દેવ નથી; મહિમ્નસ્તોત્રથી બીજી કોઈ શ્રેષ્ઠ પ્રભુની સ્તુતિ નથી; શંકરના નામના મંત્રથી શ્રેષ્ઠ કોઈ મંત્ર નથી ને ગુરુથી શ્રેષ્ઠ એવું કોઈ તત્વ નથી. (૩૫)

* * * * *

दीक्षा दानं तपस्तीर्थं ज्ञानं यागादिकाः क्रियाः ।
महिम्नस्तवपाठस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥३६॥

*

દાન, દીક્ષા, તપ, જ્ઞાન, તીર્થ, યજ્ઞ સમી ક્રિયા,
મહિમ્ન પાઠના નાદે, સોળમા ભાગનું ફળ ॥ ૩૬ ॥

*

દીક્ષા, દાન, તપ, તીર્થ, જ્ઞાનને યજ્ઞ જેવી ક્રિયાઓથી જે ફળ મળે છે તે ફળ તમારા મહિમ્નસ્તોત્રના પાઠના સોળમાં ભાગના ફળની પણ બરાબર થતું નથી. (૩૬)

* * * * *

कुसुमदशननामा सर्वगन्धर्वराजः ।
शिशुशशिधरमौलेर्देव देवस्य दासः ॥
स खलु निजमहिम्नो भ्रष्ट एवास्य रोषात् ।
स्तवनमिदमकार्षीद् दिव्यदिव्यं महिम्नः ॥३७॥

*

કુસુમદશન નામે સર્વગંધર્વ રાજા,
શિર પર વિધુ જેના, દાસ તે શંભુ કેરો,
કુપિત શિવ થવાથી, જે થયો ભ્રષ્ટ તેણે,
સ્તવન શિવનું આ છે દિવ્ય બનાવ્યું ॥ ૩૭ ॥

*

પુષ્પદંત નામે ગંધર્વ સર્વ ગંધર્વનો રાજા હતો ને મસ્તકમાં ચંદ્રવાળા શંકરનો તે દાસ હતો. એકવાર અપરાધ થવાથી તે શંકરના ક્રોધને લીધે પોતાના મહિમાથી ભ્રષ્ટ થયો. પ્રભુને ફરી પ્રસન્ન કરવા તેમના દિવ્ય મહિમાનું આ સ્તોત્ર તે ગંધર્વે બનાવ્યું છે. (૩૭)

* * * * *

सुरवरमुनिपूज्यं स्वर्गमोक्षैकहेतुं ।
पठति यदि मनुष्यः प्रांजलिर्नान्यचेताः ॥
व्रजति शिवसमीपं किन्नरैः स्तूयमानः ।
स्तवनमिदममोघं पुष्पदन्तप्रणीतम् ॥३८॥

*

સુરગુરૂ શિવ પૂજી સ્વર્ગ ને મુક્તિદાતા,
જન કદી કર જોડી પાઠ ચિત્તે કરે આ,
શિવગમન કરે તે ગાય છે કિન્નરો ત્યાં,
સ્તુતિ જરૂર ફળે છે, પુષ્પદંતે કરી આ ॥ ૩૮ ॥

*

સ્વર્ગને મુક્તિને દેનાર તેમજ દેવના પૂજ્ય એવા શંકરને પૂજીને હાથ જોડીને એકચિત્તથી જે કોઈ આ સ્તુતિનો પાઠ કરે છે તે ગંધર્વોથી સદા ગવાતા શંકરની પાસે જાય છે. પુષ્પદંતે રચેલું આ સ્તવન કદીયે નિષ્ફળ ના જાય તેવું છે. (૩૮)

* * * * *

आसमाप्तमिदं स्तोत्रं पुण्यं गंधर्वभाषितम् ।
अनौपम्यं मनोहारिशिवमीश्वरवर्णनम् ॥३९॥

પૂર્ણ આ થાય છે સ્તોત્ર, જેમાં છે પ્રભુવર્ણન,
પુણ્યવંત મનોહારી ગંધર્વે તે રચેલ છે ॥ ૩૯ ॥

*

ઈશ્વરના વર્ણનથી ભરેલું, અનન્ય ને મનોહર એવું આ પુણ્યસ્તોત્ર, જે ગંધર્વે રચ્યું છે તે, હવે પુરું થયું. (૩૯)

* * * * *

इत्येषा वाडमयी पूजा श्रीमच्छंकरपादयोः ।
अर्पिता तेन देवेशः प्रीयतां मे सदाशिवः ॥४०॥

*

આ છે વાણીમયી પૂજા, શિવને ચરણે ધરી,
સ્વીકારી પ્રસન્ન તમે મહાદેવ જજો બની ॥ ૪૦ ॥

*

શંકર ભગવાનના ચરણકમળમાં આ વાણીમયી પૂજા હું અર્પણ કરું છું. તે સ્વીકારીને દેવોના દેવ શંકર મારા પર પ્રસન્ન બનો ! (૪૦)

* * * * *

तव तत्त्वं न जानामि कीद्शोडसि महेश्वर ।
याद्सोडसि महादेव ताद्शाय नमो नमः ॥४१॥

*

તત્વથી ના તને જાણું, કેવો છે તું મહેશ્વર,
જેવો તું હોય તેવો યે, નમસ્કાર તને કરૂં ॥ ૪૧ ॥

*

હે પ્રભો ! હે મહેશ્વર ! તમારું તત્વ કેવું છે તે હું જાણતો નથી. તમે ખરેખર કેવા છો તેની સમજ મને નથી. તેથી હે પ્રભો ! હે મહાદેવ ! જેવા હો તેવા તમને મારા નમસ્કાર છે. (૪૧)

* * * * *

एककालं द्विकालं वा त्रिकालं यः पठेन्नरः ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते ॥४२॥

*

એક બે ત્રણ કે વાર, જે કો' આ પાઠ વાંચશે,
સર્વ પાપ થકી છૂટી, શિવલોકે સુખી થશે ॥ ૪૨ ॥

*

જે કોઈ મનુષ્ય આ સ્તોત્રને એકવાર, બે વાર કે રોજ ત્રણવાર વાંચશે તો તે સર્વ પ્રકારના પાપથી મુક્ત ને પવિત્ર થઈ શિવલોકમાં જઈ સમૃદ્ધિ મેળવશે. (૪૨)

* * * * *

श्री पुष्पदंतमुखपंकजनिर्गतेन ।
स्तोत्रेंण किल्बिहरेण हरप्रियेण ॥
कंठस्थितेन पठितेन समाहितेन ।
सुप्रीणितो भवति भूतपतिर्महेशः ॥४३॥

*

શ્રીપુષ્પદંત મુખપંકજથી થયું આ,
છે સ્તોત્ર પાપહર શંકરને વ્હાલું;
કંઠે રહે, પઠન થાય, ગૃહે રહે તે,
તો લોકનાથ શિવ થાય પ્રસન્ન સાચે ॥ ૪૩ ॥

*

પુષ્પદંતના મુખરૂપી કમળમાંથી નીકળેલી આ પ્રભુને પ્રિય તેમજ પાપને હરનારી સ્તુતિ જે મનુષ્ય મોઢે કરશે, વાંચશે કે ઘરમાં રાખશે તેના પર જગતના નાથ ભગવાન શંકર જરૂર જરૂર પ્રસન્ન થશે. (૪૩)

॥ इति श्री पुष्पदंतविरचित शिवमहिम्नः स्तोत्रं संपूर्णम् ॥

* * *

About the Author

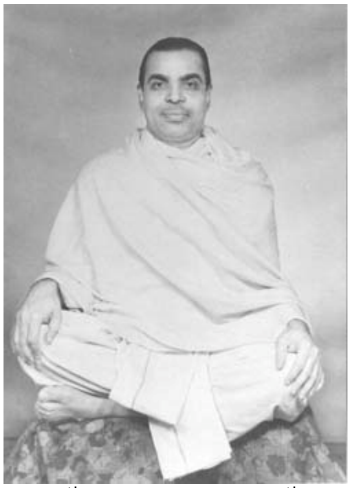

(Aug 15th 1921 - Mar 18th 1984)

Author of more than hundred books, Mahatma Shri Yogeshwarji was a self-realized saint, an accomplished yogi, an excellent orator and an above par spiritual poet and writer. In a fascinating life spanning more than six decades, Shri Yogeshwarji trod the path of spiritual attainments single handedly. He dared to dream of attaining heights of spirituality without guidance of any embodied spiritual master and thus defied popular myths prevalent among the seekers of spiritual path. He blazed an illuminating path for others to follow.

Born to a poor Brahmin farmer in a small village near Ahmedabad in Gujarat, Shri Yogeshwarji lost his father at the tender age of 9. He was taken to a Hindu orphanage in Mumbai for further studies. However, God's wish was to make him pursue a different path. He left for Himalayas early in his youth at the age of 20 and thereafter made holy Himalayas his abode for penance for nearly two decades. During his stay there, he came across a number of known and unknown saints and sages. He was blessed by divine visions of many deities and highly illumined souls like Raman Maharshi and Sai Baba of Shirdi among others.

Yogeshwarji's experiences in spirituality were vivid, unusual and amazing. He succeeded in scaling the highest peak of self-realization resulting in direct communication with the Almighty. He was also blessed with extraordinary spiritual powers (siddhis) illustrated in ancient Yogic scriptures. After achieving full grace of Mother Goddess, he started to share the nectar for the benefit of mankind. He traveled to various parts of India as well as abroad on spiritual mission where he received enthusiastic welcome.

He wrote more than 100 books on various subjects and explored all form of literature. His autobiography 'Prakash Na Panthe' - much sought after by spiritual aspirants worldwide, is translated in Hindi as well as English. A large collection of his lectures in form of audio cassettes are also available.

For more than thirty years, Yogeshwarji kept his mother (Mataji Jyotirmayi) with him. Yogeshwarji was known among saints of his time as Matrubhakta Mahatma. Shri Yogeshwarji left his physical body on March 18th 1984, while delivering a lecture at Laxminarayan Temple, Kandivali in Mumbai.

Shri Yogeshwarji left behind him a spiritual legacy in the form of Maa Sarveshwari. It has been ages since we have come across a saint of Yogeshwarji's caliber and magnitude. His manifestation will continue to provide divine inspiration for the generations to come.

*

શ્રી યોગેશ્વરજીનું સાહિત્યિક પ્રદાન

આત્મકથા પ્રકાશના પંથે ▪ પ્રકાશના પંથે (સંક્ષિપ્ત) ▪ **प्रकाश पथ का यात्री** ▪ Steps towards Eternity

અનુવાદ રમણ મહર્ષિની સુખદ સંનિધિમાં ▪ ભારતના આધ્યાત્મિક રહસ્યની ખોજમાં ▪ હિમગીરીમાં યોગી

અનુભવો દિવ્ય અનુભૂતિઓ ▪ શ્રેય અને સાધના ▪ **श्रेय और साधना**

કાવ્યો અક્ષત ▪ અનંત સૂર ▪ બિંદુ ▪ ગાંધી ગૌરવ ▪ સાંઈ સંગીત ▪ સનાતન સંગીત ▪ તર્પણ ▪ Tunes unto the infinite

કાવ્યાનુવાદ ચંડીપાઠ ▪ રામચરિતમાનસ ▪ રામાયણ દર્શન ▪ સરળ ગીતા ▪ શિવમહિમ્નસ્તોત્ર ▪ શિવ પાર્વતી પ્રસંગ ▪ સુંદર કાંડ ▪ વિષ્ણુસહસ્ત્રનામ

ગીતો ફૂલવાડી ▪ હિમાલય અમારો ▪ રશ્મિ ▪ સ્મૃતિ

ચિંતન બ્રહ્મસૂત્ર ▪ ગીતા દર્શન ▪ ગીતાનું સંગીત ▪ ગીતા સંદેશ ▪ ઈશાવાસ્યોપનિષદ ▪ ઉપનિષદનું અમૃત ▪ ઉપનિષદનો અમર વારસો ▪ પ્રેમભક્તિની પગદંડી ▪ શ્રીમદ્ ભાગવત ▪ યોગ દર્શન

લેખ આરાધના ▪ આત્માની અમૃતવાણી ▪ ચિંતામણી ▪ ધ્યાન સાધના ▪ Essence of Gita ▪ ગીતા તત્વ વિચાર ▪ જીવન વિકાસના સોપાન ▪ પ્રભુ પ્રાપ્તિનો પંથ ▪ પ્રાર્થના સાધના છે ▪ સાધના ▪ તીર્થયાત્રા ▪ યોગમિમાંસા

ભજનો આલાપ ▪ આરતી ▪ અભિપ્સા ▪ દ્યુતિ ▪ પ્રસાદ ▪ સ્વર્ગીય સૂર ▪ તુલસીદલ

જીવનચરિત્ર ભગવાન રમણ મહર્ષિ - જીવન અને કાર્ય

પ્રવચનો અમર જીવન ▪ કર્મયોગ ▪ પાતંજલ યોગ દર્શન

પ્રસંગો ધૂપ સુગંધ ▪ કળીમાંથી ફૂલ ▪ મહાભારતના મોતી ▪ પરબનાં પાણી ▪ સંત સમાગમ ▪ સત્સંગ ▪ સંત સૌરભ

પત્રો હિમાલયનાં પત્રો

પ્રશ્નોત્તરી અધ્યાત્મનો અર્ક ▪ ધર્મનો મર્મ ▪ ધર્મનો સાક્ષાત્કાર ▪ ઈશ્વર દર્શન

નવલકથા આગ ▪ અગ્નિપરીક્ષા ▪ ગોપીપ્રેમ ▪ કાદવ અને કમળ ▪ કાયાકલ્પ ▪ કૃષ્ણ રુકમિણી ▪ પરભવની પ્રીત ▪ રક્ષા ▪ સમર્પણ ▪ પરિક્ષિત ▪ પરિમલ ▪ પ્રીત પુરાની ▪ પ્રેમ અને વાસના ▪ રસેશ્વરી ▪ ઉત્તરપથ ▪ યોગોનુયોગ

સુવાક્યો પરબડી ▪ સર્વમંગલ

વાર્તાઓ રોશની

*